

Intervencions arqueològiques a Lleida durant l'any 1994

El Servei d'Arqueologia del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya atorgà, durant l'any 1994, un total de 74 permisos per a la realització d'intervencions arqueològiques i paleontològiques a l'àmbit dels Serveis Territorials de Lleida.¹

Aquestes intervencions inclouen prospeccions (2) i excavacions programades (12) —tant arqueològiques com paleontològiques—, prospeccions (2), sondeigs (11) i excavacions d'urgència (36), camps d'aprenentatge (1), actuacions de consolidació, restauració i adequació de jaciments (4), delimitació i documentació de zones amb interès patrimonial (1), realització de Cartes Arqueològiques (3) i treballs per a l'obtenció de mostres per anàlisis especialitzades (2). Les despeses generades per les diferents intervencions han estat assumides, íntegrament o parcialment, pel propi Servei d'Arqueologia, altres institucions públiques i privades o empreses particulars.

Dels 74 permisos concedits 14 (18'95%) corresponen a prospeccions i excavacions arqueològiques i paleontològiques programades incloses en projectes de recerca, 49 (66'20%) fan referència a prospeccions, sondeigs i excavacions d'urgència i la resta, un total d'11 (14'85%), corresponen a actuacions d'inventari, documentació, delimitació, consolidació, restauració i adequació de jaciments o zones arqueològiques (fig. 1). En relació a les intervencions programades val a dir que 6 han obtingut l'aval/suport científic de l'Institut d'Estudis Ilerdencs de la Diputació de Lleida, 4 de la Universitat de Barcelona, 2 de la Universitat Autònoma de Barcelona i 2 de la Universitat de Lleida.

Pel que fa a la seva distribució espacial, cal assenyalar que més de la meitat de les intervencions dutes a terme enguany (66'25%) s'han concentrat en les comarques occidentals de la província —el Segrià (29'74%), la Noguera (24'34%) i el Pallars Jussà

(12'17%)—, mentre que el Pla d'Urgell ha estat l'única demarcació on no s'ha realitzat cap tipus d'actuació. En aquest sentit també és ben palesa la dicotomia existent entre les comarques de plana i muntanya que amb 50 i 24 intervencions, respectivament, equivalen a un 67'56% i un 32'44% del total.

Un contrast certament més desvirtuat, encara que per això no menys rellevant, és també l'observat a les dues comarques que, com a conseqüència de la realització de grans obres d'infraestructura, han vist un considerable increment en llur índex d'actuacions arqueològiques: el Segrià i la Noguera.

Al Segrià, de les 22 intervencions portades a terme durant l'any 1994, 21 corresponen a sondeigs i excavacions d'urgència —12 realitzades al terme municipal de Lleida— i només 1, el monestir d'Avinganya (Seròs), pot incloure's en el capítol d'intervencions programades.

D'aquestes actuacions 5 tenen a veure amb la construcció de la variant nord de la N-II (les Roques del Sarró, Tossal dels Frares, Pla del Sastre, la Serreta i el Pla de Montsó), 2 amb la canalització del riu Segre al seu pas per Lleida (antic barri de Cap Pont i embocadura de la sèquia de Torres), 4 amb la construcció de la nova variant Lleida-Balaguer (*villa* romana de Corbins), 3 amb els treballs de condicionament i millora de la carretera del Baix Segre (Valleta del Valero, *villa* romana de Gebut i l'Esglesieta) i 4 amb l'enderrocament d'edificis en el nucli urbà de la pròpia ciutat de Lleida (carrer Magdalena - carrer Bafart, carrer Juderia - carrer Sant Cristòfol, carrer la Parra i solar de l'antic Cinema Catalunya).

A la Noguera, la situació és similar com a conseqüència de la construcció de l'embassament de Rialb. Així, de les 9 intervencions d'urgència realitzades a la comarca, 3 s'han dut a terme a la pròpia ciutat de Balaguer (Pla d'Almatà, Plaça Mercadal i Antic Col·legi dels Escolapis), 5 a la Baronia de Rialb (Camps de Pomanyons, Espluga de la Bastida, Espluga dels Tres Pilars, Cova del Segre i Conjunt de Santa Eulàlia) i 1 a Tiurana (Espluga de la Presa del Molí). En aquesta demarcació, però, les sis intervencions programades assoleixen un significatiu 33'33% del total comarcal i un més que revelador 42'85% del conjunt d'excavacions programades incloses en projectes de recerca realitzades durant el 1994 a les terres de Ponent.

Pel que fa al capítol cronològic les dades sobre les intervencions no poden ser més evidents (fig. 3). Lògicament es confirma la relació directa entre antiguitat i excepcionalitat dels jaciments com a conseqüència del seu pitjor estat de conservació i perdurabilitat dels elements constructius. Així, mentre que els treballs d'excavació i prospecció paleontològica (la Cabrua, la Pedrera i prospecció de les rodalies d'Isona) i les excavacions d'estacions paleolítiques (Roca dels Bous, Cova del Parco i l'Estret de Tragó) només assoleixen un 4'05% del total de les intervencions, les actuacions de prehistòria recent (neolític/bronze) i protohistòria (ferro/ibèric) obtenen amb 9 i 6 intervencions, respectivament, un 12'17% i un 8'10% del total. En aquest sentit és significatiu que cap actuació corresponent al període neolític/bronze s'hagi dut a terme en el marc de les anomenades «intervencions programades» i que només l'excepcional poblat fortificat

1. Les dades utilitzades en aquest treball han estat proporcionades per Josep Gallart i Fernández, arqueòleg dels Serveis Territorials de Lleida a qui volem agrair públicament la seva col·laboració. Aquestes formen part de la memòria anual de les actuacions arqueològiques dutes a terme a Lleida durant l'any 1994.

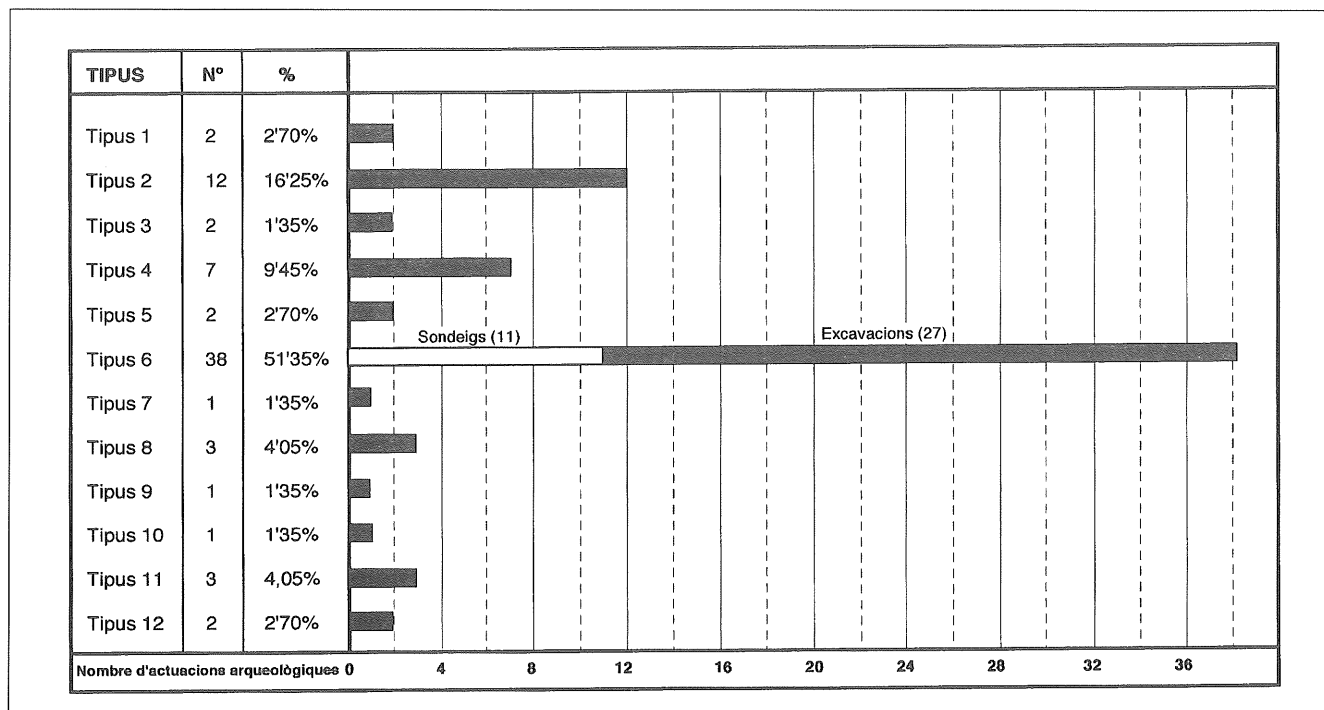

Figura 1. - Nombre i tipus d'actuacions arqueològiques a Lleida durant l'any 1994.

TIPUS:

1. Prospeccions arqueològiques programades.
2. Excavacions paleontològiques i arqueològiques programades.
3. Prospeccions arqueològiques i paleontològiques d'urgència assumides íntegrament per altres institucions o particulars.
4. Excavacions arqueològiques d'urgència assumides íntegrament pel Servei d'Arqueologia.
5. Excavacions arqueològiques d'urgència assumides entre el Servei d'Arqueologia i altres institucions o particulars.
6. Sondeigs i excavacions arqueològiques d'urgència assumides per altres institucions o particulars.
7. Camps d'aprenentatge d'arqueologia de la Direcció General de la Joventut amb la col·laboració del Servei d'Arqueologia.
8. Consolidacions, restauracions i adequacions de jaciments i restes arqueològiques.
9. Delimitacions de zones arqueològiques.
10. Neteja, consolidació i documentació de jaciments paleontològics.
11. Cartes arqueològiques a càrrec del Servei d'Arqueologia (Inventari del Patrimoni Arqueològic de Catalunya).
12. Treballs arqueològics per a l'obtenció de mostres per anàlisis especialitzades.

dels Vilars (Arbeca) s'inclouï en aquest apartat de les excavacions protohistòriques lleidatanes.

Pel que fa a la resta, l'etapa romana i l'antiguitat tardana ocupen, amb 16 actuacions i un 21'63% del total, el segon lloc quant a nombre d'intervencions només superada per les 30 d'època medieval-moderna que assoleixen un 40'55% del global.

En relació a les tasques de catalogació, documentació i registre del Patrimoni Arqueològic Català (IPAC) durant l'any 1994 s'han portat a terme tres noves cartes arqueològiques de les comarques de muntanya: el Pallars Sobirà (núm. 70), el Pallars Jussà (núm. 71) i la Val d'Aran (núm. 72) que signifiquen un 4'05% del total de les intervencions a Lleida. Les prospeccions a la serra de Sant Gervàs i les rodalies d'Isona (Pallars Jussà), les Valls d'Àneu (Pallars Sobirà) i el traçat de la variant nord de la N-II al seu pas per Lleida (Segrià) amb un 5'40% del conjunt completen el panorama dels treballs d'actualització de l'inventari del Patrimoni Arqueològic realitzades durant aquest any.

Segons el tipus d'actuació arqueològica realitzada hem classificat les intervencions en els següents grans grups (figs. 1, 4 i 5).

1. Prospeccions arqueològiques programades

1. SERRA DE SANT GERVÀS (Pallars Jussà)
Direcció: Josep Medina i Morales
Institució avaladora: Institut d'Estudis Ilerdencs
2. VALLS D'ÀNEU (Pallars Sobirà)
Direcció: Josep M. Vila i Carabasa
Institució avaladora: Departament d'Història Medieval de la Universitat de Barcelona

2. Excavacions paleontològiques i arqueològiques programades

2.1. Excavacions paleontològiques

3. LA CABRUA (Vilanova de Meià - Santa Maria de Meià, la Noguera)
Direcció: Xavier Martínez i Delclòs
Institució avaladora: Institut d'Estudis Ilerdencs
4. LA PEDRERA (Vilanova de Meià - Santa Maria de Meià, la Noguera)

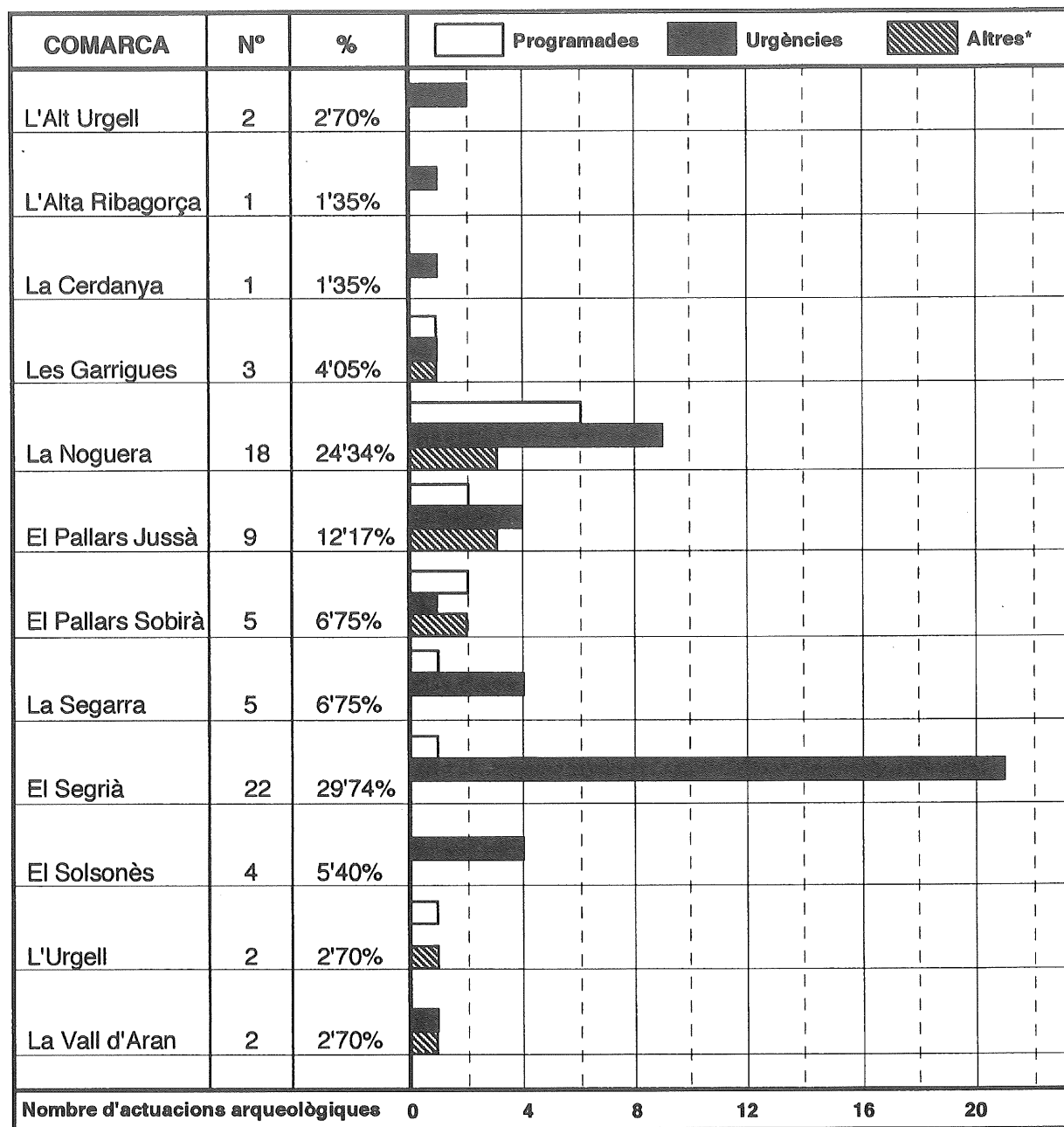

Figura 2. - Nombre i tipus d'actuacions arqueològiques a Lleida durant l'any 1994 per comarques.

	Cronologia	Programades	Urgències	Altres*	TOTALS	% Totals
PG	Paleontologia	2	0	1	3	4'05%
P	Paleolític	2	0	1	3	4'05%
N/B	Neolític/bronze	0	7	2	9	12'17%
I	Ferro/ibèric	1	4	1	6	8'10%
R	Romà	1	13	2	16	21'63%
M	Medieval/modern	6	23	1	30	40'55%
PR	Prospeccions	2	2	0	4	5'40%
CA	Cartes arqueològiques	3	0	0	3	4'05%
		17	49	8	74	

Figura 3. - Actuacions arqueològiques a Lleida durant l'any 1994 agrupades per cronologies.

Direcció: Xavier Martínez i Delclòs
Institució avaladora: Institut d'Estudis Ilerdencs

Institució avaladora: Departament d'Història de les Societats Pre-capitalistes i Antropologia Social de la Universitat Autònoma de Barcelona

2.2. Excavacions arqueològiques

2.2.1. Paleolític

5. ROCA DELS BOUS (Camarasa, la Noguera)
Direcció: Joaquim Parcerisas i Civit

6. COVA DEL PARCO (Alòs de Balaguer, la Noguera)
Direcció: Josep M. Fullola i Pericot
Institució avaladora: Departament de Prehistòria i Història Antiga de la Universitat de Barcelona

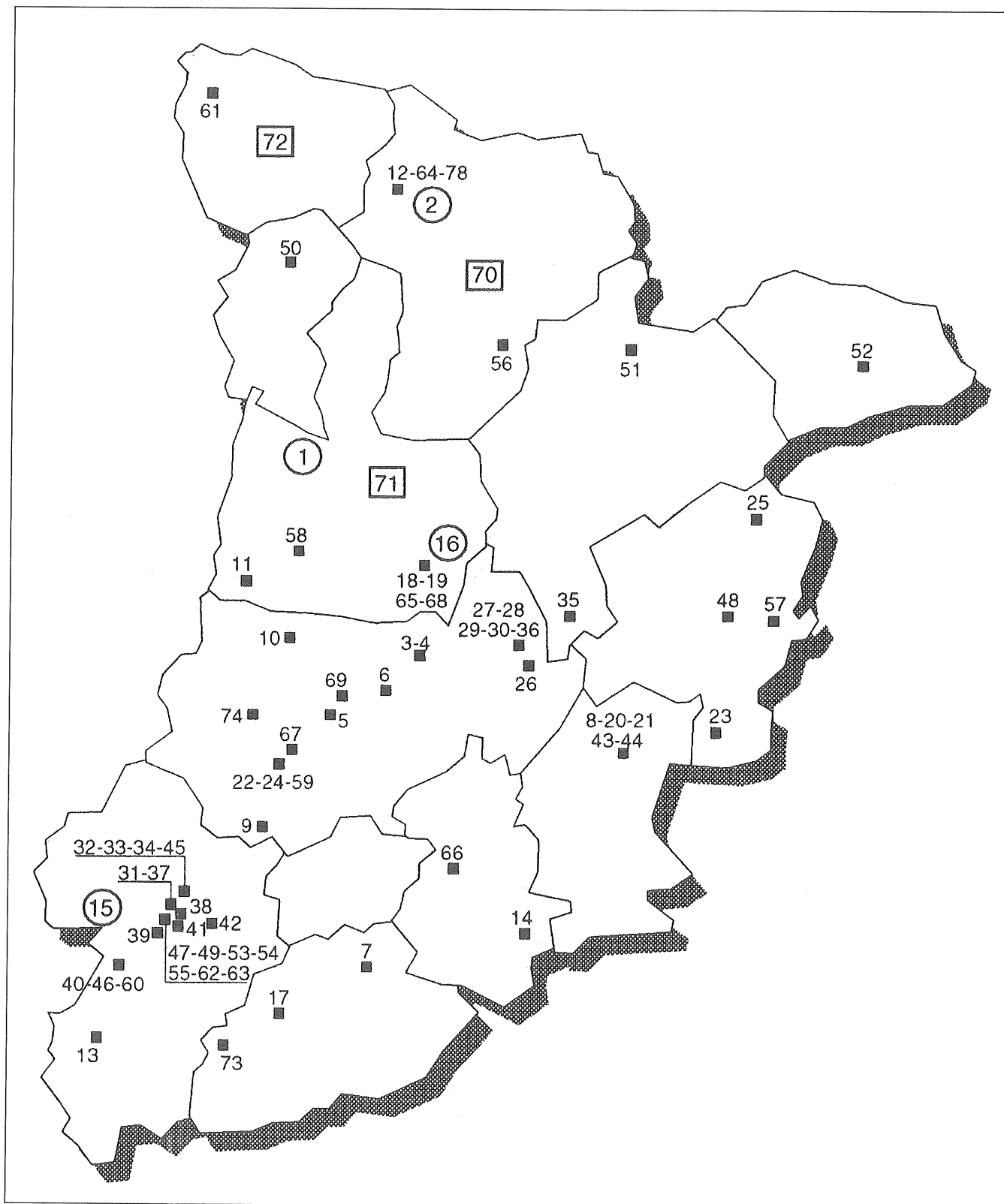

Figura 4. - Mapa de situació amb indicació de les intervencions arqueològiques dutes a terme a Lleida durant el 1994.

Nom intervenció	Municipi	Comarca	Director/s	institució avaladora	Tipus d'intervenció	Cronologia
1 Serra de Sant Gervàs		Pallars Jussà	Josep Medina	Institut d'Estudis Ilerdencs	Prospecció arqueològica programada	
2 Valls d'Àneu		Pallars Sobirà	Josep M. Vila	Universitat de Barcelona	Prospecció arqueològica programada	
3 La Cabrua	Vilanova de Meià	Noguera	Xavier Martínez	Institut d'Estudis Ilerdencs	Excavació paleontològica Programada	Paleontologia
4 La Pedrera	Vilanova de Meià	Noguera	Xavier Martínez	Institut d'Estudis Ilerdencs	Excavació paleontològica Programada	Paleontologia
5 Roca dels Bous	Camarasa	Noguera	Joaquim Parcerisas	Universitat Autònoma Barcelona	Excavació arqueològica programada	Paleolític
6 Cova del Parco	Albs de Balaguer	Noguera	Josep M. Fullola	Universitat de Barcelona	Excavació arqueològica programada	Paleolític
7 Els Vilars	Arbeca	Garrigues	I. Garcés; E. Junyent; A. Lafuente; J. B. López	Universitat de Lleida	Excavació arqueològica programada	la Ferro/ibèric
8 Iesso	Guissona	Segarra	Josep Guitart	Universitat Autònoma Barcelona	Excavació arqueològica programada	Romà
9 Castell de Tèrmens	Tèrmens	Noguera	Oriol Saula	Institut d'Estudis Ilerdencs	Excavació arqueològica programada	Medieval
10 Sant Pere d'Àger	Àger	Noguera	Montserrat Coberó	Universitat de Lleida	Excavació arqueològica programada	Medieval
11 La Fabregada	St. Esteve de la Sarga	Pallars Jussà	Marta Sancho	Universitat de Barcelona	Excavació arqueològica programada	Medieval
12 Castell de València d'Àneu	Alt Àneu	Pallars Sobirà	Marina Miquel	Universitat de Barcelona	Excavació arqueològica programada	Medieval
13 Monestir d'Àvinganya	Seròs	Segrià	Joana Xandri	Institut d'Estudis Ilerdencs	Excavació arqueològica programada	Medieval
14 Castell de Guimerà	Guimerà	Urgell	Josep Medina	Institut d'Estudis Ilerdencs	Excavació arqueològica programada	Medieval
15 Traçat Variant Nord N-II		Segrià	Angel Lafuente		Prospecció arqueològica d'urgència	
16 Rodalies d'Isona		Pallars Jussà	J. Galleni; S. Stolzenburg; Ch. Peitz		Prospecció arqueològica d'urgència	Paleontologia
17 Minferri	Juneda	Garrigues	M. Victòria Gómez		Excavació urgència Servei d'Arqueologia	Bronze
18 Aseo (Muralla Camí Torreta)	Isona	Pallars Jussà	M. Teresa Reyes		Excavació urgència Servei d'Arqueologia	Romà
19 Aseo (Hort 1)	Isona	Pallars Jussà	Joan E. García		Excavació urgència Servei d'Arqueologia	Romà
20 Iesso (C/ Raval Coma)	Guissona	Segarra	Eudald Vilas		Excavació urgència Servei d'Arqueologia	Romà
21 Iesso (C/ 11 setembre)	Guissona	Segarra	Josep Tugues		Excavació urgència Servei d'Arqueologia	Romà
22 Pla d'Almatà	Balaguer	Noguera	Josep Benseny		Excavació urgència Servei d'Arqueologia	Medieval
23 Collet dels Clapers	Ardèvol de Pinós	Solsonès	Jordi Guàrdia		Excavació urgència Servei d'Arqueologia	Medieval
24 Plaça Mercadal	Balaguer	Noguera	Josep Benseny		Excavació urgència Servei d'Arqueologia i altra institució	Medieval-modern
25 Capella gòtica de la Pietat	Sant Llorenç de Morunys	Solsonès	Manuel Riu		Excavació urgència Servei d'Arqueologia i altra institució	Medieval
26 Esplugu de la Presa del Moli	Tiurana	Noguera	Jesús Celis		Excavació urgència assumits per altres institucions	Neolític-bronze
27 Camps de Pomanyons	Baronia de Rialp	Noguera	Jesús Celis		Excavació urgència assumits per altres institucions	Neolític-bronze
28 Esplugu de la Bastida	Baronia de Rialp	Noguera	Jesús Celis		Excavació urgència assumits per altres institucions	Neolític-bronze
29 Esplugu dels Tres Pilars	Baronia de Rialp	Noguera	Jesús Celis		Excavació urgència assumits per altres institucions	Neolític-bronze
30 Cova del Segre	Baronia de Rialp	Noguera	Jesús Celis		Excavació urgència assumits per altres institucions	Neolític-bronze
31 Les Roques del Sarró	Lleida	Segrià	Marta Morán		Excavació urgència assumits per altres institucions	Bronze-ibèric
32 Vil·la romana de Corbins	Corbins	Segrià	Lluís Marí		Excavació urgència assumits per altres institucions	Romà
33 Vil·la romana de Corbins	Corbins	Segrià	Angel Lafuente		Excavació urgència assumits per altres institucions	Romà
34 Vil·la romana de Corbins	Corbins	Segrià	Josep Tugues		Excavació urgència assumits per altres institucions	Romà
35 Túmul de la Clavella	Bassella	Alt Urgell	Jesús Celis		Excavació urgència assumits per altres institucions	Medieval
36 Conjunt de Santa Eulàlia	Baronia de Rialp	Noguera	Jesús Celis		Excavació urgència assumits per altres institucions	Medieval
37 Les Roques del Sarró	Lleida	Segrià	Angel Lafuente; Marta Morán; Conxita Ferrer		Excavacions urgència assumits per altres institucions	Bronze/ibèric

	Nom intervenció	Municipi	Comarca	Director/s	Institució avaladora	Tipus d'intervenció	Cronologia
38	Tossal dels Freres	Lleida	Segrià	Marta Morán		Excavacions urgència assumides per altres institucions	Ibèric.
39	Pla de Montsó	Lleida	Segrià	Marta Morán		Excavacions urgència assumides per altres institucions	Medieval-modern
40	Valleta del Valero	Soses	Segrià	Juli Riús; Josep Tugues		Excavacions urgència assumides per altres institucions	Ibèric
41	Pla del Sastre	Lleida	Segrià	Marta Morán		Excavacions urgència assumides per altres institucions	Ibèric-Romà
42	La Serreta	Els Alamús	Segrià	Marta Morán		Excavacions urgència assumides per altres institucions	Ibèric-Romà
43	Iesso: C/ Transpalau	Guissona	Segarra	Josep Ros		Excavacions urgència assumides per altres institucions	Romà
44	Iesso: C/ 11 setembre n.º 17	Guissona	Segarra	Josep Ros		Excavacions urgència assumides per altres institucions	Romà
45	Villa romana de Corbins	Corbins	Segrià	David Vivanco; Maria Martínez		Excavacions urgència assumides per altres institucions	Romà
46	Villa romana de Gebut	Soses	Segrià	Juli Riús; Josep Tugues		Excavacions urgència assumides per altres institucions	Romà
47	C/ Magdalena - C/ Bafart	Lleida	Segrià	Xavier Payà		Excavacions urgència assumides per altres institucions	Romà-Medieval
48	Claustre de la Catedral	Solsona	Solsonès	Ramon Cardona		Excavacions urgència assumides per altres institucions	Medieval
49	C/ Juderia - C/ Sant Cristòfol	Lleida	Segrià	Isabel Gil		Excavacions urgència assumides per altres institucions	Medieval
50	Església de Santa Eulàlia	Eriil la Vall - Barruera	Alta Ribagorça	Josep Regany		Excavacions urgència assumides per altres institucions	Medieval
51	Antiga Església Santa Eulàlia	La Seu d'Urgell	Alt Urgell	M. Angels Ruf		Excavacions urgència assumides per altres institucions	Medieval
52	Església Sta. Maria de Talló	Bellver de Cerdanya	Cerdanya	Sara Aliaga		Excavacions urgència assumides per altres institucions	Medieval
53	C/ La Farra	Lleida	Segrià	Isabel Gil		Excavacions urgència assumides per altres institucions	Medieval
54	Antic Cinema Catalunya	Lleida	Segrià	Ana Lortente; Xavier Payà		Excavacions urgència assumides per altres institucions	Medieval
55	Camp de Mart	Lleida	Segrià	Xavier Payà		Excavacions urgència assumides per altres institucions	Medieval
56	Santa Creu de Llagunes	Soriguera	Pallars Sobirà	Albert Roig		Excavacions urgència assumides per altres institucions	Medieval
57	Santa Maria de Tentellatge	Navés	Solsonès	Gemma Garcia		Excavacions urgència assumides per altres institucions	Medieval
58	C/ Soldevila - Passeig la Vall	Tremp	Pallars Jussà	Juli Riús		Excavacions urgència assumides per altres institucions	Medieval
59	Antic Col·legi dels Escolapis	Balaguer	Noguera	Josep Benseny		Excavacions urgència assumides per altres institucions	Medieval
60	L'Esglesieta	Soses	Segrià	Juli Riús; Josep Tugues		Excavacions urgència assumides per altres institucions	Medieval
61	Castell de Les	Les	Val d'Aran	M. Pau Gómez		Excavacions urgència assumides per altres institucions	Medieval
62	Antic Barri de Cap Pont	Lleida	Segrià	Joan E. Garcia; Xavier Payà		Excavacions urgència assumides per altres institucions	Medieval
63	Embocadura séquia Torres	Lleida	Segrià	Joan E. Garcia; Xavier Payà		Excavacions urgència assumides per altres institucions	Medieval-modern
64	Castell de València d'Àneu	Alt Àneu	Pallars Sobirà	Marina Miquel; Albert Gómez		Excavacions urgència assumides per altres institucions	Medieval-modern
65	Aeso: muralla Camí Torreta	Isona	Pallars Jussà	M. Teresa Reyes; arquitecte: Joan Agelet		Camp d'aprenentatge Direcció General de Joventut	Medieval
66	Molí d'Espígol	Tornabous	Urgell	Jordi Príncipe; arquitecte: Joan Agelet		Consolidació, restauració i adequació de jaciments	Romà
67	La Colomina 2	Gerb (Os de Balaguer)	Noguera	Angel Lafuente; arquitecte: Joan Agelet		Consolidació, restauració i adequació de jaciments	Ibèric
68	Aeso: horts sector sud	Isona	Pallars Jussà	Joan E. Garcia; M. Teresa Reyes		Consolidació, restauració i adequació de jaciments	Bronze
69	La Maçana	Camarasa - Fontllonga	Noguera	Xavier Martínez		Delimitació de jaciments arqueològics	Romà
70	IPAC Pallars Sobirà		Pallars Sobirà	J. Sánchez; M. Miquel; M. T. Reyes; J. Rosell		Neteja, consolidació i documentació paleontològica	Paleontologia
71	IPAC Pallars Jussà		Pallars Jussà	J. Sánchez; T. Reyes; J. Parcerisas; A. Parpal		Cartes arqueològiques del Servei d'Arqueologia	
72	IPAC Val d'Aran		Val d'Aran	Gemma Garcia; Imma Estany		Cartes arqueològiques del Servei d'Arqueologia	
73	Roca dels Moros	Cogul	Garrigues	C. Sancho; J. L. Peña; J. R. González		Treballs per a l'obtenció de mostres/anàlisis diverses	Neolític
74	Cova de l'Estret de Tragó	Os de Balaguer	Noguera	Joaquim Villafuella; Joaquim Parcerisas		Treballs per a l'obtenció de mostres/anàlisis diverses	Paleolític

Figura 5. - Quadre resum de les intervencions arqueològiques a Lleida durant l'any 1994.

2.2.2. Ia edat del ferro / època ibèrica

7. ELS VILARS (Arbeca, les Garrigues)
Direcció: Ignasi Garcés, Emili Junyent, Angel Lafuente i Joan B. López
Institució avaladora: Secció d'Arqueologia, Prehistòria i Història Antiga de la Universitat de Lleida

2.2.3. Època romana

8. IESSO (Guissona, la Segarra)
Direcció: Josep Guitart i Duran
Institució avaladora: Àrea d'Arqueologia del Departament d'Art de la Universitat Autònoma de Barcelona

2.2.4. Època medieval/moderna

9. CASTELL DE TÉRMENS (Térmens, la Noguera)
Direcció: Oriol Saula i Briansó
Institució avaladora: Institut d'Estudis Ilerdencs
10. SANT PERE D'ÀGER (Àger, la Noguera)
Direcció: Montserrat Coberó
Institució avaladora: Secció d'Història Medieval de la Universitat de Lleida
11. LA FABREGADA (Sant Esteve de la Sarga, el Pallars Jussà)
Direcció: Marta Sancho i Planas
Institució avaladora: Departament d'Història Medieval de la Universitat de Barcelona
12. CASTELL DELS COMTES DEL PALLARS DE VALÈNCIA D'ÀNEU (Alt Àneu, el Pallars Sobirà)
Direcció: Marina Miquel i Vives
Institució avaladora: Departament d'Història Medieval de la Universitat de Barcelona
13. MONESTIR D'AVINGANYA (Seròs, el Segrià)
Direcció: Joana Xandri i Solé
Institució avaladora: Institut d'Estudis Ilerdencs
14. CASTELL DE GUIMERÀ (Guimerà, l'Urgell)
Direcció: Josep Medina i Morales
Institució avaladora: Institut d'Estudis Ilerdencs

3. Prospeccions arqueològiques i paleontològiques d'urgència assumides íntegrament per altres institucions o particulars

3.1. Prospeccions arqueològiques

15. Traçat de la variant nord de la N-II a Lleida (P.km 453 al 474)
Municipis: Els Alamús, Alcarràs, Alcoletge, Alpícat, Bell-lloc d'Urgell, Corbins, Lleida, Seròs, Torres de Segre, Torre-serona (el Segrià i el Pla d'Urgell)
Direcció: Angel Lafuente Revuelto

3.2. Prospeccions paleontològiques

16. RODALIES D'ISONA, VALL DEL RIU SALLENT, RODALIES DE COLL DE NARGÓ I PEDRAFORÇA

Municipis: Isona, Sallent, Coll de Nargó, Gósol i l'Espà (el Pallars Jussà, l'Alt Urgell)
Direcció: Jaume Gallemí, Sabine Stolzenburg i Christian Peitz

4. Excavacions arqueològiques d'urgència assumides íntegrament pel Servei d'Arqueologia

17. MINFERRI (Juneda, les Garrigues)
Direcció: Mariví Gómez i Justo
Direcció científica: Secció d'Arqueologia, Prehistòria i Història Antiga de la Universitat de Lleida
Època: Bronze
18. AESO: Entorns muralla Camí de la Torreta (Isona i Conca Dellà, el Pallars Jussà)
Direcció: Teresa Reyes i Bellmunt
Època: Romana
19. AESO: Hort 1 del sector del Camí de la Torreta (Isona i Conca Dellà, el Pallars Jussà)
Direcció: Joan E. Garcia i Biosca
Època: Romana
20. IESSO: Carrers Raval Coma i Notari Faus (Guissona, la Segarra)
Direcció: Eudald Vilas i Puyol
Època: Romana
21. IESSO: Carrer 11 de setembre, cantonada amb Raval Coma (Guissona, la Segarra)
Direcció: Josep Tugues i Baró
Època: Romana
22. PLA D'ALMATÀ (Balaguer, la Noguera)
Direcció: Josep Benseny i Gea
Època: Medieval
23. COLLET DELS CLAPERS (Ardèvol de Pinós, el Solsonès)
Direcció: Jordi Guàrdia
Època: Medieval

5. Excavacions arqueològiques d'urgència assumides entre el Servei d'Arqueologia i altres institucions o particulars

24. PLAÇA MERCADAL I CARRER GASPÀR DE PORTOLÀ (Balaguer, la Noguera)
Direcció: Josep Benseny i Gea
Època: Medieval-moderna
25. CAPELLA GÒTICA DE LA PIETAT (Sant Llorenç de Morunys, el Solsonès)
Direcció: Manuel Riu i Riu
Època: Medieval

6. Sondeigs i excavacions arqueològiques d'urgència assumides per altres institucions o particulars

6.1. Sondeigs

26. ESPLUGA DE LA PRESA DEL MOLÍ (Tiurana, la Noguera)
Direcció: Jesús Celis Sánchez
Època: Neolític-bronze

27. CAMPS DE POMANYONS (Baronia de Rialb, la Noguera)
Direcció: Jesús Celis Sánchez
Època: Neolític-bronze
28. ESPLUGA DE LA BASTIDA (Baronia de Rialb, la Noguera)
Direcció: Jesús Celis Sánchez
Època: Neolític-bronze
29. ESPLUGA DELS TRES PILARS (Baronia de Rialb, la Noguera)
Direcció: Jesús Celis Sánchez
Època: Neolític-bronze
30. COVA DEL SEGRE (Baronia de Rialb, la Noguera)
Direcció: Jesús Celis Sánchez
Època: Neolític-bronze
31. LES ROQUES DEL SARRÓ (Lleida, el Segrià)
Direcció: Marta Morán Álvarez
Època: Bronze-ibèric
32. VIL·LA ROMANA DE CORBINS (Corbins, el Segrià)
Direcció: Lluís Marí i Sala
Època: Romana
33. VIL·LA ROMANA DE CORBINS (Corbins, el Segrià)
Direcció: Angel Lafuente Revuelto
Època: Romana
34. VIL·LA ROMANA DE CORBINS (Corbins, el Segrià)
Direcció: Josep Tugues i Baró
Època: Romana
35. TÚMUL DE LA CLAVELLA (Bassella, l'Alt Urgell)
Direcció: Jesús Celis Sánchez
Època: Medieval
36. CONJUNT MEDIEVAL DE SANTA EULÀLIA (Baronia de Rialb, la Noguera)
Direcció: Jesús Celis Sánchez
Època: Medieval
- 6.2. Excavacions**
37. LES ROQUES DEL SARRÓ (Lleida, el Segrià)
Direcció: Angel Lafuente Revuelto, Marta Morán Álvarez i Conxita Ferrer i Álvarez
Direcció científica: Secció d'Arqueologia, Prehistòria i Història Antiga de la Universitat de Lleida
Època: Bronze-ibèrica
38. TOSSAL DELS FRARES (Lleida, el Segrià)
Direcció: Marta Morán Álvarez
Època: Ia edat del ferro-ibèrica
39. PLA DE MONTSÓ (Lleida, el Segrià)
Direcció: Marta Morán Álvarez
Època: Medieval-moderna
40. VALLETA DEL VALERO (Soses, el Segrià)
Direcció: Juli Rius i Messegué i Josep Tugues i Baró
Època: Romana
41. PLA DEL SASTRE (Lleida, el Segrià)
Direcció: Marta Morán Álvarez
Època: Ibèrica-romana
42. LA SERRETA (els Alamús, el Segrià)
Direcció: Marta Morán Álvarez
Època: Ibèrica-romana
43. IESSO: Carrer Transpalau i Notari Faus (Guissona, la Segarra)
Direcció: Josep Ros i Mateu
Època: Romana
44. IESSO: Solar núm. 17 Carrer 11 de setembre (Guissona, la Segarra)
Direcció: Josep Ros i Mateu
Època: Romana
45. VIL·LA ROMANA DE CORBINS (Corbins, el Segrià)
Direcció: David Vivancos i Maria Martínez
Època: Romana
46. VIL·LA ROMANA DE GEBUT (Soses, el Segrià)
Direcció: Juli Rius i Messegué i Josep Tugues i Baró
Època: Romana
47. SOLAR CARRER MAGDALENA CANTONADA AMB CARRER BAFART (Lleida, el Segrià)
Direcció: Xavier Payà i Mercè
Època: Romana-medieval
48. CLAUSTRE DE LA CATEDRAL (Solsona, el Solsonès)
Direcció: Ramon Cardona i Colell
Època: Medieval
49. SOLAR ENTRE CARRER JUDERIA I CARRER SANT CRISTÒFOL (Lleida, el Segrià)
Direcció: Isabel Gil i Gabernet
Època: Medieval
50. ESGLÉSIA DE SANTA EULÀLIA (Erill-la-vall - Bartuera, l'Alta Ribagorça)
Direcció: Josep Regany
Època: Medieval
51. BAIXOS AJUNTAMENT ANTIGA ESGLÉSIA DE SANTA EULÀLIA (la Seu d'Urgell, l'Alt Urgell)
Direcció: M. Àngels Ruf i Riba
Època: Medieval
52. ESGLÉSIA DE SANTA MARIA DE TALLÓ (Bellver de Cerdanya, la Cerdanya)
Direcció: Sara Aliaga i Rodrigo
Època: Medieval
53. CARRER LA PARRA (Lleida, el Segrià)
Direcció: Isabel Gil i Gabernet
Època: Medieval
54. SOLAR ANTIC CINEMA CATALUNYA (Lleida, el Segrià)
Direcció: Ana Loriente Pérez i Xavier Payà i Mercè
Època: Medieval
55. CAMP DE MART (Lleida, el Segrià)
Direcció: Xavier Payà i Mercè
Època: Medieval
56. SANTA CREU DE LLAGUNES (Soriguera, el Pallars Sobirà)
Direcció: Albert Roig i Deulofeu
Època: Medieval
57. ESGLÉSIA DE SANTA MARIA DE TENTELLATGE (Navés, el Solsonès)
Direcció: Gemma Garcia i Hernando
Època: Medieval
58. SOLAR CARRERS SOLDEVILA, PASSEIG DE LA VALL I PARE MANYANET (Tremp, el Pallars Jussà)
Direcció: Juli Rius i Messegué
Època: Medieval
59. ANTIC COL·LEGI DELS ESCOLAPIS (Balaguer, la Noguera)
Direcció: Josep Benseny i Gea
Època: Medieval
60. L'ESGLESIETA (Soses, el Segrià)
Direcció: Juli Rius i Messegué i

Josep Tugues i Baró

Època: Medieval

61. CASTELL DE LES (Les, la Val d'Aran)

Direcció: M. Pau Gómez

Època: Medieval

62. ANTIC BARRI DE CAP PONT (Lleida, el Segrià)

Direcció: Joan E. Garcia i Biosca i

Xavier Payà i Mercè

Època: Medieval-moderna

63. EMBOCADURA DE L'ANTIGA SÈQUIA DE TORRES (Lleida, el Segrià)

Direcció: Joan E. Garcia i Biosca i

Xavier Payà i Mercè

Època: Medieval-moderna

7. Camps d'aprenentatge d'arqueologia de la Direcció General de la Joventut amb la col·laboració del Servei d'Arqueologia

64. CASTELL DELS COMTES DEL PALLARS DE VALÈNCIA D'ÀNEU (Alt Àneu, el Pallars Sobirà)

Direcció: Marina Miquel i Albert Gómez

Època: Medieval

8. Consolidacions, restauracions i adequacions de jaciments i restes arqueològiques

65. MURALLA DEL CAMÍ DE LA TORRETA (Isona i Conca Dellà, el Pallars Jussà)

Direcció arqueològica: Teresa Reyes i Bellmunt

Direcció arquitectònica: Joan Agelet i Gomà

Època: Romana

66. MOLÍ D'ESPÍGOL (Tornabous, l'Urgell)

Direcció arqueològica: Jordi Principal

Direcció arquitectònica: Joan Agelet i Gomà

Època: Ibèrica

67. NECRÒPOLI TUMULAR DE LA COLOMINA (Gerb, Os de Balaguer, la Noguera)

Direcció arqueològica: Angel Lafuente Revuelto

Direcció arquitectònica: Joan Agelet i Gomà

Època: Bronze-Ia edat del ferro

9. Delimitacions de zones arqueològiques

68. AESO: Horts sector sud (Isona i Conca Dellà, el Pallars Jussà)

Direcció arqueològica: Joan E. Garcia i Biosca i

Teresa Reyes i Bellmunt

Època: Romana

10. Neteja, consolidacions i documentació de jaciments paleontològics

69. LA MAÇANA (Camarasa-Fontllonga, la Noguera)

Direcció arqueològica: Xavier Martínez i Delclòs

Època: Maastrichtià

11. Cartes arqueològiques a càrrec del Servei d'Arqueologia

70. Comarca: el Pallars Sobirà

Equip: Jesús Sánchez, Marina Miquel, Teresa

Reyes i Jordi Rosell

71. Comarca: el Pallars Jussà

Equip: Jesús Sánchez, Teresa Reyes, Joaquim

Parcerisas i Albert Parpal

72. Comarca: la Val d'Aran

Equip: Gemma Garcia i Imma Estany

12. Treballs per a l'obtenció de mostres per anàlisis especialitzades

73. LA ROCA DELS MOROS (el Cogul, les Garrigues)

Direcció: Carlos Sancho, José Luis Peña i Joan

Ramon González

Època: Neolític

74. COVA DE L'ESTRET DE TRAGÓ (Os de Balaguer, la Noguera)

Direcció: Joaquim Villafruela i Joaquim Parcerisas

Època: Paleolític

Tasques efectuades per l'equip de Topografia del Servei d'Arqueologia

* VALL DE LA COMA (l'Albi, les Garrigues)

Projecte de tancament de les pintures rupestres

* SOLAR ANTIC CINEMA CATALUNYA (Lleida, el Segrià)

Confecció topografia i dibuix estructures arqueològiques

* MINFERRI (Juneda, les Garrigues)

Confecció topografia

* CASTELL DELS COMTES DEL PALLARS DE VALÈNCIA D'ÀNEU (Alt Àneu, el Pallars Sobirà)

Situació i punts de recolzament topogràfic

* ELS VILARS (Arbeca, les Garrigues)

Dibuix i situació d'estructures arqueològiques

* ROCA DELS BOUS (Sant Llorenç de Montgai, la Noguera)

Topografia

* AESO (Isona i Conca Dellà, el Pallars Jussà)

Situació, cales i ampliació topogràfica

* IESSO (Guissona, la Segarra)

Situació estructures arqueològiques de la zona de la plaça Major i punts de recolzament topogràfic

En relació a la tasca de difusió d'aquestes intervencions, els Serveis Territorials del Departament de Cultura a Lleida han organitzat novament un cicle de conferències «Arqueologia 1993» que enguany ha comptat amb la participació de:

- * Ignasi Garcés, Emili Junyent, Angel Lafuente i Joan B. López:
«Projecte de recerca als Vilars (Arbeca, les Garrigues). Noves dades sobre la primera edat del ferro a la plana occidental catalana»
- * Xavier Payà i Teresa Reyes:
«Noves aportacions per a la datació de la ciutat romana d'Aeso»
- * Josep Giralt, Josep Benseny i Àlex Camí:
«La Balaguer islàmica i comtal: actualitat i perspectives»
- * Anna Oliver, Ana Lorient i Xavier Payà:
«Darreres aportacions al coneixement del turó de la Seu Vella de Lleida»

Angel Lafuente Revuelto

C/ Mossèn Reig, 4
25008 LLEIDA

«La mirada de Roma»

Es frecuente en el mundo de los museos la utilización de exposiciones temporales para incorporar un poco de iniciativa, movimiento y actualidad a unos programas expositivos necesariamente estáticos, permitiendo desarrollar tal o cual aspecto de interés. No obstante, que tres grandes museos colaboren conjuntamente en montar una exposición itinerante con sus fondos respectivos no es desgraciadamente una iniciativa muy usual.

En realidad, los tres museos que han organizado esta exposición se han caracterizado en los últimos diez años por una importante remodelación interna y expositiva. El Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, si bien tiene paralizado desde hace algunos años el proyecto para su nueva sede, ha mejorado notablemente en los últimos años la presentación didáctica de sus fondos expuestos. En Mérida, el Museo Nacional de Arte Romano dispone como sede permanente de un magnífico edificio de nueva planta, inaugurado en 1985 y ya catalogado en los manuales de arquitectura, disponiendo por tanto de un programa expositivo actualizado y pleno de medios. En Tolosa del Languedoc, el Museo Saint Raimond (instalado en un imponente edificio del siglo XVI) se encuentra en estos momentos en plena fase de remodelación y nueva adecuación a las necesidades museísticas. Por tanto, una iniciativa como ésta de organizar además una importante exposición conjunta deberá ser atribuida bien a la Fortuna o mejor quizás al interés de los respectivos cuerpos de conservadores por realizar proyectos de actualidad y ámbito colectivo, aunque ello

suponga la inversión extra de muchas horas de planificación y elaboración.

¿Por qué escoger para ello un tema de escultura romana, concretamente el retrato? Probablemente en primer lugar por la excepcional riqueza de sus fondos respectivos en esta cuestión —una cincuentena de retratos en Tarragona, otro tanto en Mérida, ciento once en Toulouse—, pero también por continuar una feliz iniciativa de estudios que inaugurara hace un año el Museo de Mérida al convocar la *I Reunión sobre Escultura Romana en Hispania*. La inauguración de esta exposición en Tarragona en el mes de marzo de 1995 ha permitido acoger al mismo tiempo durante tres días la *II Reunión de Escultura Romana*, uniendo por tanto la vieja aspiración de coordinar la investigación y la difusión.

La belleza de la escultura clásica en mármol y la calidad de los ejemplares disponibles permitían aparentemente elaborar una exposición que primara las sensaciones estéticas. Ciertamente, en su presentación tarraconense la exposición llamaba la atención en primer lugar por la cuidada escenografía de su presentación, obra de un conocido taller de arquitectura, pero también al mismo tiempo por la complejidad del discurso que pretendía mostrar.

La exposición plantea un recorrido con diferentes secciones que se inicia con el papel simbólico del retrato en el mundo romano (El Poder de las Imágenes) y su importantísima influencia en las nuevas corrientes artísticas desde el Renacimiento al s. XIX (La Antigüedad reencontrada y admirada). Siguen la problemática de su análisis estilístico e iconográfico (El estudio y recuperación de los retratos romanos; Formas e intenciones); la importancia del material escogido en la obtención de una determinada imagen final (La imagen perpetuada por la materia; El escultor y su trabajo) y los diversos contextos de utilización pública del retrato como elemento de propaganda, ideología o culto (El modelo imperial; Difusión de las imágenes y presencia imperial; El Teatro: escenografía del poder; el Foro: familia imperial y poder). Para culminar con el papel del retrato en la vida familiar y funeraria (Mimetismo e individualidad; usos privados, miradas públicas), hasta la perduración de su uso en la Antigüedad tardía (La Pervivencia de las imágenes).

Hemos de destacar el importante y muy cuidado catálogo que añade a estos capítulos, dos nuevos estudios dedicados a la perspectiva del retrato desde las fuentes escritas latinas y un tercero sobre la implantación de los modelos iconográficos y su difusión.

El hallazgo reciente de nuevas estatuas en Tarragona y la atención que les han dedicado los medios de comunicación han mostrado una vez más el alto interés que despiertan estas piezas artísticas, a la vez «bellas» y «antiguas». Conseguir entenderlas y disfrutarlas como piezas históricas, necesariamente insertadas y no extrapolables de un contexto ideológico, social y político histórico determinado es, sin duda, uno de los principales méritos de esta exposición. Los 65.000 visitantes contabilizados a su paso por Tarragona y Mérida hasta su presentación actual en Toulouse cuando redactamos estas líneas son una buena muestra del éxito alcanzado.